

LUKÁŠ BOBALIK, MAJA HRIEŠIK, DANA TOMEČKOVÁ

LIGHT WORK

Autorka analýzy: Michaela Hučko Pašteková

Lukáš Bobalik uviedol v roku 2020 tanečné sólo s názvom *Timeout Burnout*, v ktorom sa zaoberal témou vyhorenia. Sám ho ako tanečník zažil a performance, kvôli ktorej sa naučil hrať tenis, sa stala spôsobom, ako opäť nájsť chuť k tancu a k tvorbe. V diele *Light Work*, ktoré malo premiéru v marci v Novej synagóge v Žiline, na tému vyčerpania nadväzuje, avšak skôr sa sústreďuje na stav „po“ a na to, ako nadobudnúť v živote stratený balans.

K spolupráci si Bobalik opäť prizval dramaturgičku Maju Hriešik. No súčasťou projektu je aj výtvarníčka Dana Tomečková, ktorá v posledných rokoch čoraz viac preniká do slovenskej tanečnej scény ako scénografka. S Bobalikom sa stretli napríklad v kolektívnej performancii *Diaries of Touch*. V prípade *Light Work* však Tomečková nie je len scénografkou, ale vzala na seba aj rolu performerky. Rovnako Hriešik neostáva v pozadí diania, ale prostredníctvom svojho hlasu aktívne do predstavenia vstupuje. V poslednom období sme na slovenskej tanečnej scéne boli svedkami viacerých živých vstupovaní dramaturgov a dramaturgičiek do predstavení (napr. Marek Godovič v *Custom View* či Dáša Čiripová v inscenácii *Matter*).

Nasledujúci text je reflexiou a tak trochu komparáciou spomínanej premiéry a videozáznamu z prvej reprízy, ktorá sa uskutočnila počas festivalu *Dni tanca* v Banskej Bystrici v Divadle Akadémie umení. Danu Tomečkovú v nej mimoriadne zastúpila Alexandra Mireková a z performance sa neplánovane stala vlastne re-performance. Porovnanie oboch verzií ukázalo, čo všetko je v diele fixné, plánované a čo je ponechané náhode, improvizácii. Konfrontácia tiež potvrdila, ako priestor, v ktorom sa performance odohráva, dokáže meniť jej charakter a vytvárať odlišné emocionálne nastavenie. Nová synagóga je síce veľkolepou

architektúrou, ale prináša nemalé technické výzvy. Otvorený priestor ponúka na prvý pohľad veľkú slobodu pohybu, na strane druhej sa vyznačuje komplikovanou akustikou. To sa prejavilo aj na premiére, kedy nebolo vždy jasne rozumieť textu, ktorý čítala Maja Hriešik. Priestorná plocha zároveň zvädza k jej maximálnemu využitiu, čo v tomto prípade vyústilo do straty určitej intimity a blízkosti (k divákovi, k scénografickým prvkom), najmä v porovnaní s uvedením v black boxe v Banskej Bystrici. Otázkou je, s víziou akej atmosféry tvorcovia dielo vytvárali. Vo výsledku môže byť samozrejme prínosom vyskúšať si rôzne formy správania sa tela a jeho komunikácie s okolitým kontextom.

Tanečná performancia sa začína pohľadom na telo zavesené uprostred scény na bungee lane. Obkolesené je veľkoformátovými papierovými hárkami, vztýčenými ako stĺpy. Telo sa začína postupne roztáčať a formovať sa do rôznych figúr – niektoré sú takmer baletné, iné hraničia s akrobaciou. Bobalik vytvára s lanom duet, niekedy súznie, inokedy ako keby išli vedome proti sebe, napínajú svoje možnosti. Zatiaľ čo v Novej synagóge sa telo najmä krútilo, v banskobystrickej verzii sa občas zastavuje a opätovne roztáča. Čím rýchlejšie sa točí, tým väčší prieván okolo neho vzniká a postupne zhadzuje stojace háčky papiera. No zatiaľ čo v Žiline je ich odolnosť pre vzdialenosť narúšaná iba prúdením vzduchu a pomerne veľa ich vo finále ostane stáť, v druhom prípade Bobalik do háčkov naráža aj svojím telom, nakoľko stoja bližšie pri ňom. Napokon ostáva stáť iba jeden.

Po necelých desiatich minútach sa telo zastavuje a Bobalik sa z popruhov vyvlieka. Svetelný dizajn, ktorý je najmä v banskobystrickej úvodnej scéne pomerne výrazný a výtvarný, ustupuje civilnejšiemu svetlu, prichádza Tomečková/Mireková, lano odopína a odnáša ho zo scény. Popri tomto intermezze sa ozýva hlas Maje Hriešik, ktorý naživo číta: „Lukáš B. trénoval na bungee lane dvadsať mesiacov, aby mohol v tomto predstavení lietať desať minút. Prepáčte, to je šesťsto sekúnd.“ Alebo: „Dana T. hľadala vyše troch rokov papier, ktorý dokáže odolať gravitácii.“ A pokračujú ďalšie výpočty o trvaní úsilia niečo dosiahnuť. Dozvieme sa napríklad, že Alexandra M. potrebuje tridsaťtri záberov na to, aby preplávala päťdesiat metrov, alebo že Vasil H. si pozrel dvadsaťšesť návodov, ako poskladať Rubikovu kocku, kým našiel taký, podľa ktorého sa ju naučil poskladať za osemnásť sekúnd. Vypočujeme si, koľko času trvalo objaviť Pluto alebo koľkokrát niekto spieval operu *Othello*.

Súbežne s týmito bizarnými štatistikami sledujeme dianie na scéne – v Žiline začínajú Bobalik s Tomečkovou postupne do priestoru umiestňovať jednotlivé papierové tubusy, v Banskej Bystrici ich Bobalik na scénu prináša v jednom zväzku ako ťažký náklad. Zápasu s ním venuje niekoľko minút. Tubusy v tejto forme pripomínajú otep dreva, ktoré váha ťahá k zemi. A Bobalik s ním „tancuje“ najmä poležiačky – odtláča ho nohami, skúša ho na nohách nadvihnúť nad svoj trup, balansuje fyzicky a súčasne aj metaforicky – rozhoduje sa, dokedy tento nevyrovnaný duel bude zvädzať. Napokon rezignuje, s pomocou Mirekovej zbavuje tubusy popruhu, ktorý ich držal v kope, zväzok sa rozsypáva. Tu sa obe uvedenia opäť obsahovo dobehnú – no zatiaľ čo počas premiéry stavajú tubusy performerka aj performer súbežne, prípadne Tomečková niekedy naštrbuje Bobalikove zámery, pri repríze je to najmä Mireková, ktorá duté papierové rúry umiestňuje do vertikály a Bobalik prichádza, aby jej túto snahu prekazil alebo ich položil zas na zem. Tubus je pre neho niekedy prekážkou, ktorú potrebuje zhodiť, niekedy partnerom, okolo ktorého (alebo s ktorým) začína tancovať. V ďalšom z obrazov sa pomedzi tubusy plazí po chrbte. Zatiaľ čo performerka (či už Tomečková alebo Mireková) ostáva civilná, Bobalikovo telo strieda rôzne škály pohybu. Kým v Novej synagóge je jeho prejav bližší identite tanečníka, v Banskej Bystrici je viac performerom/hercom. Jeho pohyby tu sú menej konkretizované do choreografie či tanečnej figúry a viac pracuje s expresivitou, výrazovosťou tela. Miestami pôsobí unáhle, ako workoholik, ktorý sa nevie upokojiť.

V jednej scéne si vyberá iba jeden tubus, pohráva sa s ním, občas až súperí. Osobné súboje sa v rôznych formách a metaforách objavujú v priebehu predstavenia viackrát. O tubus sa opiera hlavou, tlačí naň nohou, pozerá sa do neho – nie je to však poetická hra, skôr pokúšanie, dokedy tubus vyvíjaný tlak vydrží. Ako keby sa ho chcel Bobalik zbaviť a súčasne sa ho bojí. V jednom momente sa tubus konečne zlomí, na zem však padá aj Bobalik. Berie do rúk zlomené časti a zvažuje, či je možné ich opraviť. Samozrejme, nedá sa to, nachádza im teda novú funkciu. Polovičné tubusy si navlieka na ruky ako nejaké protézy (deje sa tak v oboch verziách). Mireková mu následne jeden tubus kladie na chrbát, Bobalik kráča a pôsobí ako zvierka, možno gorila, pričom sa usiluje nezhodiť tubus na chrbte. Aby si to ešte skomplikoval, skúša sa s tým všetkým postaviť na zhluk tubusov ležiacich na zemi. Akú záťaž je človek schopný uniesť? Dokedy vieme balansovať svoj život? Voľný čas a prácu? Zábavu a stres?

V pozadí už nejaký čas opäť počujeme hlas Maje Hriešik, tentokrát niekedy viac, inokedy menej zreteľne opakuje slová ako „rozhýbať, rozbehnúť, ustáť, uniesť, rozkývať, vydržať... povýšiť, dostať sa na vrchol... zastať, klesnúť, uniesť, vydržať... neslesnúť, zachytiť...“

Záver je v každej verzii o niečo iný. Počas premiéry je finále dialógom bez slova medzi Bobalikom a Tomečkovou. Ona mu postupne nakladá na ruky všetky tubusy a keď ich už takmer nevládze uniesť a musí ich oprieť o stenu, preberá bremeno samotná výtvarníčka. Bobalik sa vracia do stredu sály a začína sa točiť, ale už bez lana. Telo akoby sa túžilo rozpamätať, sprítomniť si akciu z úvodu. Vtedy bolo roztáčané lanom, teraz musí námahu vykonať samé.

V Divadle Akadémie umení sa na scénu vracia lano a Bobalik sa opäť navlieka do jeho popruhov. Už však nenasleduje nejaké rýchle krútenie sa, telo sa v horizontálnej polohe skôr pohodáva, nie je to choreografia či tanec, ale akási odovzdanosť, uvoľnenie. Na pozadí stále počujeme slová „neslesnúť, pochopiť, neupadať... nepadať, vydržať, nespustiť sa...“ Svetlo potemnieva, až všetko postupne zahaľuje tma, zmĺkne aj hudba. Jej autorom je Nikolaj Nikitin a v priebehu predstavenia dokresľuje či podčiarkuje snahy balansovať, bojovať, podriaďiť sa. Občas je takmer nepočuteľná, poetická, inokedy znepokojujúca, škrípajúca až agresívna.

Performer má na sebe počas predstavenia kostým pozostávajúci z voľných nohavíc a trička svetlej farby s motívmi čiar, pretínajúcich sa pruhov, ktoré pripomínajú tubusy. Overall performerky okrovou farbou odkazuje na farebnosť niektorých tubusov či hárkov papiera z úvodu. Autorkou kostýmov je Michaela Bednárová (Puojd).

Zdá sa, že Lukáš Bobalik si našiel formu aj tému, ktorú postupne rozvíja. *Light Work* a *Timeout Burnout* na seba prirodzene nadväzujú, nie sú opakovaním, ale rozvíjaním. V každom z diel pracuje Bobalik s nejakou výraznou rekvizitou (tenisová sieť či raketa, bungee lano, tubus), ktorá sa pre neho stáva partnerom, hýbateľom deja, hoci ani v jednej z performancií nesledujeme nejaký naratívny oblúk. Prostredníctvom spomenutých objektov, nástrojov sa však priamo pred divákmi a diváčkami tvaruje choreografia, emócia, charakter Bobalikovho pohybu. Do *Light Work* navyše pridal spoluprácu s výtvarníčkou, ktorá nie je performerka, a vzniká tak na scéne medzi nimi prítlačivé napätie tanečného a civilného tela. Dve analyzované uvedenia predviedli, že na rozdiel od *Timeout Burnout* tu Bobalik viac

PLATFORMA PRE SÚČASNÝ TANEC
TANEČNÁ SEZÓNA 2022/2023

PLAST

experimentuje s výrazom svojho tela, pohybom, usiluje sa nebyť rovnaký, neopakovať zabehnuté a fungujúce formy. Cítiť, že tanec po vyhorení si zas užíva a baví ho nachádzať nové spôsoby, ako so svojím telom pracovať, ako ho provokovať, klásť pred neho nové výzvy bez toho, aby ho ničil. Stále balansuje na hrane, ale zdá sa, že tentoraz to ustojí.